

MALİYE TEORİSİ PERSPEKTİFİNDEN TÜRKİYE'DE ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ EĞİTİMİNE İLİŞKİN KAMU POLİTİKASI METİNLERİNİN İNCELENMESİ

THE ANALYSIS OF THE PUBLIC POLICIES' LEGISLATIONS RELATING TO
THE EARLY CHILDHOOD PERIOD EDUCATION FROM THE PERSPECTIVE OF
PUBLIC FINANCE THEORY

Berkan KARAGÖZ

Dr. Öğr. Üyesi, Maliye Teorisi, Maliye, Yozgat Bozok Üniversitesi İktisadi İdari
Bilimler Fakültesi,
Yozgat/Türkiye.

Asst. Prof. Dr., Public Finance Theory, Public Finance, Yozgat Bozok University
Faculty of Economics and Administrative Sciences,
Yozgat/Turkey.

berkan.karagoz@bozok.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-7622-5113

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbad.780381

Makale Türü / Article Type: İnceleme Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 14.08.2020

Kabul Tarihi / Date Accepted: 02.10.2020

Yayın Tarihi / Date Published: 20.12.2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Karagöz, B. (2020). Maliye Teorisi
Perspektifinden Türkiye'de Erken Çocukluk Dönemi Eğitime İlişkin Kamu Politikası
Metinlerinin İncelenmesi. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 2(4), 731-
753.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: Çalışmanın amacı, erken çocukluk dönemi eğitiminin dışsallıklarını teorik olarak inceleyerek ve Türkiye’deki erken çocukluk dönemi eğitimi kurumlarının ve metinlerinin neler olduğundan yola çıkılarak erken çocukluk dönemi eğitimi hedeflerini ortaya koymaktır. Erken çocukluk döneminde eğitime önem verilmesi; çocuklar arasında sınıf tekrarlama ve okulu terk etme oranlarını düşürmekte, daha üretken bir işgücüne sahip olunmasına katkıda bulunmakta, bebek ölüm oranlarını azaltmakta, ileriki dönemlerde okullaşma oranını arttırmakta, daha kalifiye yurttaşlara sahip olunmasını sağlamakta, suç oranlarını düşürmekte, cinsiyet rollerine bağlı eşitsizliği azaltmakta, kadınların işgücüne katılımlarını arttırmakta, kente adapte olma koşullarını iyileştirmekte, ilköğretimin kalitesini arttırmakta ve nihayet eğitimin maliyetini düşürmekte olduğu bilimsel çevreler ve ilgili kuruluşlar tarafından ileri sürülmektedir. Türkiye’de ilgili yasal metinler ışığında ve ilgili politika metinlerde, 5 yaş üstü için erken çocukluk dönemi eğitiminin zorunlu hale getirilmesi, 3-6 yaş nüfusu için erken çocukluk dönemi okullaşma oranının %80 düzeyine çıkarılması planlandığı; kırsal kesimdeki çocuklar için değişik uygulamalarla kırsal kesim erken çocukluk dönemi okullaşma oranını arttırma hedefine sahip olduğu görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı 2019 Faaliyet Raporu istatistikleri incelendiğinde erken çocukluk dönemi okullaşma oranının %25 seviyesinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, 3-6 yaş nüfusun okullaşması için daha fazla kamu politikası üretilmesine gerek vardır.

Anahtar Kelimeler: Pozitif Dışsallık, Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi, Kamu Maliyesi, Kamu Politikası, Kamu Metinleri

Abstract: The aim of the study is to reveal that the early childhood education goals in Turkey by examining theoretically the externalities of early childhood education and based on what is the early childhood education legal texts and institutions in Turkey. It is claimed by scientific circles and related institutions that paying attention to education in early childhood; It decreases the rates of repetition and dropout among children, contributes to a more productive workforce, decreases infant mortality rates, increases schooling rates in the future, increases more qualified citizens, decreases crime rates, decreases gender inequality, decreases women's labor force. Those who receive the education in question have more individual income than those who do not. Based on the legal texts concerned in Turkey and in the relevant policy documents, making compulsory early childhood education for over 5 years, removing the early childhood of 80% of the enrollment rate for the population aged 3-6 years as planned; It is observed that rural children have the target of increasing the schooling rate in early childhood with applications. When the statistics of the Ministry of Education’s 2019 Activity Report is examined, it is concluded that the early childhood period schooling rate is at the level of 25%. According to this result, more public policies are needed for the schooling of the 3-6-year-old population.

Keywords: Positive Externality, Early Childhood Education, Public Finance, Public Policy, Public Legislations

GİRİŞ

Erken çocukluk, çocuğun doğumundan ilköğretim çağına kadar geçen 0-6 yaş arası dönemi ifade eden bir kavramdır. Erken çocukluk dönemi eğitimi ise 3-6 yaş grubuna yönelik kısmi kapsayan ilköğretim öncesi eğitim basamağıdır. Yapılan çalışmalarda, bir çocuğun altı yaşına geldiğinde kişiliğinin %70’i kadarlık bir bölümünü tamamlamış olduğu ortaya koyulmuştur (Myers, 1996). Bu yüzden çocukların karakterlerinin büyük kısmını kazandığı bu dönemde, etkin girdiler eğitim sürecine katılarak ve ideal erken çocukluk dönemi şartları oluşturularak, ilgili yaş döneminde çocukluğun maksimum fayda ile geçirilmesi sağlanıp, çocuk gelişiminin en kritik dönemi olan bu yaşlarda etkin sonuçlar elde edilebilecektir. Erken çocukluk dönemi eğitimi açısından belirlenmesi gereken kamu politikası, ilköğretim çağına kadar olan çocukların zihinsel, bedensel, sosyal, duygusal ve kişilik gelişimlerini etkin olarak sağlayacak şekilde kurgulanmalıdır.

Kamu politikası, kamu yönetimlerinin yapmayı ya da yapmamayı seçtikleri her şeydir (Dye, 1987: 3). Erken çocukluk dönemi ile ilgili geliştirilen tematik kamu politikası, önceden tahmin edilebilir veya edilemeyen sonuçlara neden olabilir. Bu nedenle, amaçlar, çıktılar ve sonuçlar arasında farklılıklar minimize edilerek bir politika oluşturulmalıdır. Erken çocukluk döneminde tercihe bağlı olarak şekillenecek eğitim politikası alanında karar verme ve politika oluşturma sürecinde fayda-maliyet analizi ile seçenekler ortaya konulabilir. Kamu mali yönetimindeki güncel yaklaşımlar ve performans dayalı bütçeleme sistemi de etkin kamu politikası oluşturmada önemli bileşenler olarak belirlemektedir. Politika oluşturma sürecinde karar alma en kritik halkalardan biridir. Karar verme sadece teknik bir süreç olmayıp bunun kültürel, siyasi ve idari boyutu vardır (Çevik ve Demirci, 2008: 23).

Çalışmada, erken çocukluk dönemi eğitiminin dışsallıkları teorik olarak incelenerek Türkiye’deki erken çocukluk dönemi eğitimi veren kurumların neler olduğu araştırılmakta ve söz konusu alana ilişkin yasal metinlerin ve politikaların neler olduğu ortaya koyulmaktadır. Söz konusu politika metinlerine göre, *Türkiye Cumhuriyeti 2023 Perspektifinde* erken çocukluk dönemi eğitiminde %80 okullaşma oranı

hedeflenmiş, ancak 2019 yılı itibarıyla ancak %25’lik erken çocukluk dönemi eğitimi okullaşma oranına ulaşılabilmiştir (Tablo 1).

	Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi Okullaşma Oranı Hedefi	Ulaşılan Hedef
2014-2018 Kalkınma Planı Hedefi	%25	%25 (2019’da ulaşılmıştır.)
2023 Perspektifi – 2013 yılına kadar	%50	%25 (2019’da ulaşılmıştır.)
2023 Perspektifi – 2023 yılına kadar	%80	

Tablo 1: Türkiye Erken Çocukluk Dönemi Okullaşma Hedefleri (Türkiye Cumhuriyeti 2023 Perspektifi; Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018))

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ EĞİTİMİNDE KAMU MÜDAHALESİNİN GEREKLİLİĞİ

Erken çocukluk dönemi, çocuğun gelişiminin ivme kazandığı yıllar olup, erken çocukluk dönemi içinde aldığı eğitim, çocuğun geleceğini olumlu etkilemektedir. Çocukların üç yaşından itibaren sosyal gelişime girdiği ortaya konmuştur (Aral vd., 2002; Arı vd., 2002; Zembat ve Unutkan, 2001; Yavuzer, 2001; Ryder, 1995) Uzun yıllara dayalı yapılan araştırmaların bulgusu, erken çocukluk döneminde kazanılan davranışların, yetişkinlik dönemindeki karakteristik yapının ortaya çıkmasında etkili olduğu ortaya konmuştur (Gerçel, 2008: 8).

İlk, orta ve yüksek öğrenim dışında okul öncesi eğitim alanında da kamunun müdahalesine ve üretimine ihtiyaç vardır. Çünkü eğitim, yarı kamusal mal niteliği taşır ve yarı kamusal mallar tüketimleri sonucu topluma yoğun dışsal faydalar sağlarken, kişilere de ayrıca özel fayda sağlayan mal ve hizmetlerdir (Şener, 2007: 59). Özel ve kamusal mal ve hizmetlerin özelliklerini birlikte göstermesi nedeniyle bu tür mal ve hizmetlere karma mallar da denilmektedir (Musgrave, 1958: 65). Bu nedenle, erken çocukluk dönemi eğitimi de karma mal ve hizmetler kategorisinde değerlendirilebilir. Gerçekten, erken çocukluk dönemi eğitimi bölünebilir ya da pazarlanabilir özellikleri nedeniyle özel mala benzerken, kolektif tüketim olanağı vermesi ve yoğun dışsal ekonomiler yayması nedeniyle, kamusal mal niteliği de taşır.

Erken çocukluk dönemi ile ilgili eğitimsel faaliyetlerin tamamen özel sektöre bırakılması, sadece belirli kesimlerin bu hizmeti alabilmesi ve belirli kent çevrelerinde söz konusu hizmetlerin yoğunlaşması

sonucunu ortaya çıkarabilir. Diğer yandan, erken çocukluk dönemi eğitimi ile ilgili talebin açıklanmaması bu tür eğitimsel faaliyetler için yeteri kadar kaynak ayırılmaması sorununu doğurur. Sadece özel kesimin bu alanla ilgilenmesi piyasa başarısızlığına neden olacağından, kamu kesimi söz konusu alanda politika üretmek ve rol almak gereği duymaktadır. Zira, erken çocukluk dönemi eğitiminin bireysel ve sosyal yaşama kattığı pozitif dışsallıklar* ile politika üretmemenin doğuracağı negatif dışsallıkların varlığı bunu gerekli kılmaktadır.

Erken çocukluk dönemi eğitimi, piyasa ekonomisi tarafından sunulmasına karşın, tüketimi toplum için yararlı sayılan mal ve hizmetler kategorisi içerisinde bulunduğu ve kişilerin refahı ile yaşam kalitesini artırıcı özelliğinden dolayı, erdemli mal niteliği de göstermektedir (Şener, 2007: 59). Diğer bir deyişle, pür özel mal niteliğinde olduğu iddia edilse bile, kamu bütçesi ile finanse edilebilmekte ve bedava sunulabilmektedir. Zira erken çocukluk dönemi eğitim talebi, bilgi yetersizliği ya da değerinin tüketiciler tarafından anlaşılması nedeniyle siyasal karar alma mekanizması tarafından belirlenmektedir.

Musgrave’e göre (1958), kamusal mallar, tüketimlerinde birbirine rakip olmayan, faydaları özelleştirilemeyen; böylece tüketim ve faydasından diğer bireylerin mahkum bırakılmadıkları, fiyatlandırılması mümkün olmayan, piyasalarca tam ve etkin bir şekilde üretilmeyen mallardır. Bir malın faydasından sadece o malı tüketen kişi yararlanıyorsa o mal özel maldır. Ancak fayda belirli derecelerde bütün topluma yayılıyorsa bu durumda dışsallık söz konusudur. Erken çocukluk dönemi eğitiminin de dışsallıkları, söz konusu hizmeti kamusal mal tanımına yaklaştırır. Diğer bir deyişle, erken çocukluk dönemi eğitimi kamusal niteliğine haizdir.

Erken çocukluk döneminde eğitime önem verilmesi; çocuklar arasında sınıf tekrarlama ve okulu terk etme oranlarını düşürmekte, daha üretken bir işgücüne sahip olunmasına katkıda bulunmakta, bebek ölüm oranlarını azaltmakta, ileriki dönemlerde okullaşma oranını arttırmakta, daha kalifiye yurttaşlara sahip olunmasını sağlamakta, suç oranlarını düşürmekte, cinsiyet rollerine bağlı eşitsizliği azaltmakta, kadınların işgücüne katılımlarını arttırmakta, kente adapte olma

* Dışsallık en basit haliyle; “bir ekonomik birimin (alıcı veya satıcı) gerçekleştirdiği ekonomik faaliyet (üretim veya tüketim) sonucunda, başka ekonomik birimlerin bundan olumlu veya olumsuz etkilenmesine dışsallıklar denir” (Şener, 2007). Erken çocukluk dönemi eğitiminde pozitif dışsallık söz konusudur. Erken çocukluk dönemi eğitimi alan bir çocuk, toplumu ve ekonomiyi çeşitli yönlerden olumlu etkiler.

koşullarını iyileştirmekte, ilköğretimin kalitesini arttırmakta ve nihayet eğitimin maliyetini düşürmekte olduğu bilimsel çevreler ve ilgili kuruluşlar tarafından ileri sürülmektedir (Senemoğlu, 1994; Van Der Gaag, 2000; TÜSİAD, 2005: 27; Güneysu, 2005: 61-62; Ekinci, 2011: 19; Heckman, 2017; Yavuzer, 2018).

Erken çocukluk dönemi eğitiminin getirisi, çocuk yetişkin olduğunda ve işgücüne katıldığında bireysel gelirden, erken çocukluk dönemi eğitimi almamasına göre gelirden artış meydana getirmesidir. Yapılan bir takip araştırmasında elde edilen bulguların ön analizi, erken çocukluk dönemi eğitimi hizmetlerinden faydalanan çocukların, bu hizmetten faydalanmamış çocuklara oranla daha yüksek düzeyde eğitim aldıklarına güçlü bir şekilde işaret etmektedir. Yüksek öğrenim aşamasında bu durum daha da belirgin bir hal almaktadır (Kağıtçıbaşı vd., 2001: 330).

Ayrıca, erken çocukluk dönemi eğitiminde yer almış çocukların yüksek öğrenime devam etme şansları çok daha yüksek çıkmıştır. Başka bir çalışmada, erken çocukluk dönemi programına devam eden çocukların işsiz olma olasılıklarının daha düşük olduğu bulunmuştur. Halihazırda daha fazlası bir işte çalışmaktadır. Ayrıca, erken çocukluk dönemi eğitim hizmeti alan çocuklar, söz konusu eğitimi almamış çocuklara oranla daha az kez işsiz kalmışlardır (Kağıtçıbaşı vd., 2001: 330).

Erken çocukluk dönemi eğitimi bir müdahale programı özelliği taşımaktadır (TÜSİAD, 2005: 28). Çocuklar arasındaki iktisadi ve sosyal birçok eşitsizliğin giderilmesi veya ortadan kaldırılmasında önemli bir araçtır. Bu nedenle kamu tarafından sunumu, müdahale aracı olmasının bir gereğidir. Erken çocukluk dönemi eğitimi, pozitif dışsallıklar yaratan karakteristiklere sahiptir.

Erken çocukluk dönemi eğitiminde çocukların daha gelişmelerinin ilk yıllarında beslenmesini, sağlığını, bilişsel gelişimini ve sosyal etkileşim becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle erken çocukluk dönemi eğitimi ile insani gelişim arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Kapsamlı ve nitelikli bir erken çocukluk dönemi eğitimi uygulaması toplumun eğitim düzeyini yükseltecek, daha sağlıklı olmasını sağlayacak, toplumsal uyumun ve buna bağlı olarak beşeri sermayenin güçlenmesine neden olacaktır. Erken çocukluk dönemi eğitiminin temeli iktisadi büyüme kuramlarına dayanmaktadır. İktisadi büyüme olgusunun dışsal belirleyicileri fiziksel ve beşeri sermaye

birikimi ile teknolojik gelişmelerdir. Bahsi geçen bu yaklaşık belirleyicileri etkileyen içsel belirleyiciler ise coğrafya, kültürel yaşam, dışa açıklık ve dış dünya ile entegrasyon ve son olarak kurumlar-organizasyonlardır. Erken çocukluk dönemi eğitimi politikaları da hem doğrudan beşeri sermayenin niteliğini hem de dolaylı olarak büyümenin temel belirleyicilerini (kurumları, kültürel yaşamı) etkisi altına almaktadır. Bu aynı zamanda toplumdaki bireylerin niteliksel olarak birbirine yaklaşması ve eşitlik anlamına da gelmektedir. Eğitim, sağlık, beşeri sermaye ve eşitlik, insani gelişme ve ekonomik büyüme ile doğrudan ilintilidir ve insani gelişmenin artırılması ekonomik büyümeyi hızlandırmaktadır (TÜSİAD, 2005: 32). Erken çocukluk dönemi eğitiminin yaygınlaştırılması toplumdaki bazı olumsuzlukları ortadan kaldırdığı ve olumlu gelişmelere ortam hazırladığı vurgulanmaktadır.

Erken çocukluk dönemi eğitimi, eğitimin cinsiyete bağlı eşitsizliğin giderilmesine yardımcı olmaktadır (Myers, 1996). Okullaşma oranlarının artmasını sağlamakta, göç dolayısıyla kentlere göçen çocukların üzerine binen riskleri azaltmakta, diğer yandan kadın işgücünün arttırılmasını desteklemektedir.

TÜRKİYE’DE ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ EĞİTİMİNDE KURUMSAL ROLLER

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) erken çocukluk dönemi eğitimine önem vermesi 1950’lilerde başlasa da odak noktasına alması 2000’li yıllarla birlikte uluslararası kuruluşların destekleriyle gerçekleşmiştir.

Türkiye’de kamunun erken çocukluk dönemi eğitime verdiği önem 1950’lerden sonra ortaya çıkmaya başlamıştır. 1961 yılında yürürlüğe giren yeni eğitim kanunuyla* erken çocukluk dönemi eğitiminin önemi vurgulanmış ve 1962 yılında “Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği” çıkarılmıştır. 1973 yılında yürürlüğe giren “1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu”nda† Türk Milli Eğitim Sisteminin genel yapısı içinde, okul öncesi eğitime, örgün eğitim sistemi içinde yer verilmiştir. Asıl önemli gelişme, 1992 yılında MEB’e bağlı Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü’nün kurulmasıdır. Bu müdürlük, 2014 yılında Temel Eğitim Genel Müdürlüğü’ne bağlı Erken Çocukluk Eğitimi Daire Başkanlığı’na dönüşmüştür. Başkanlığın başlıca görevi Türkiye’de erken çocukluk dönemi eğitim hizmetlerini

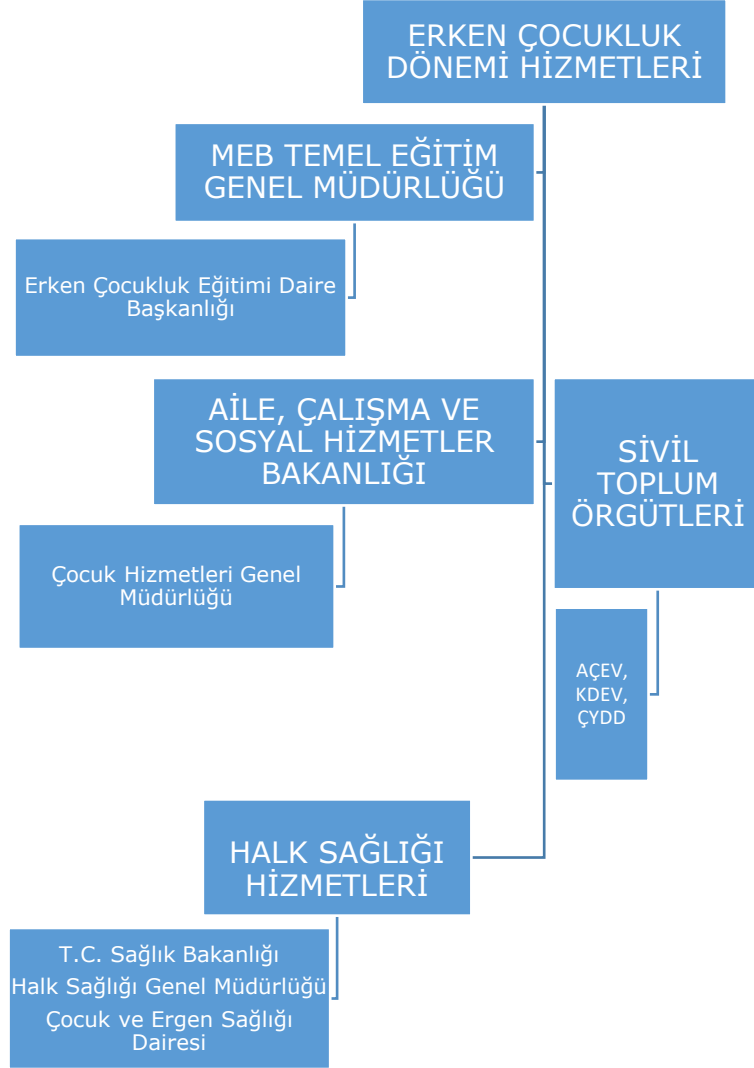
* 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (RG. 12.1.1996, 10705).

† RG. 24.6.1973, 14574.

düzenlemek ve politikalar üretmektir (Erken Çocuk Daire Başkanlığı). Mevcut erken çocukluk dönemi eğitimi, yaşlara göre kategorilendirilmektedir. Kreşler, 0–36 aylar arasındaki çocuklara bakım ve eğitim sağlayan birimlerdir. MEB'e göre okulöncesi eğitimi 36–72 aylar arasındaki çocukları kapsamakta, bu hizmet anaokulları vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir (Erken Çocuk Daire Başkanlığı). Devlet veya özel ilköğretim okullarına bağlı ana sınıfları ise 6 yaşındaki çocukları hedefleyen birimlerdir. Belli bir okula bağlı ana sınıflarının sayısı, okulun büyüklüğüne bağlıdır.

Kamu sektöründe bu alanda bir diğer önemli oyuncu T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'dür. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü korunmaya muhtaç çocuklara hizmet vermeyi amaçlayan kamu kurumudur. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı çocuk evleri ve destek merkezlerinde 0-6 yaş gruplarına da hizmet verilmektedir. Yine Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün ayrıca çalışan ancak maddi gücü özel kreşlere yetmeyen anne-babaların çocuklarına yönelik az sayıda da olsa kreş ve gündüz bakımevi bulunmaktadır (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü).

MEB, devlete veya özel sektöre ait tüm anaokullarının ve ana sınıflarının düzenlenmesi ve denetlenmesinden sorumludur. Kreş ve gündüz bakımevlerinin sorumluluğunu MEB ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü birlikte üstlenir; MEB eğitim kısmından, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ise geri kalan diğer tüm unsurlardan sorumludur. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü risk altındaki çocuklara yönelik yaz kursları da sunmaktadır. Beslenme ve çocuk sağlığı konularında ise, Sağlık Bakanlığı'nın Çocuk ve Ergen Sağlığı Dairesi ilgili kurumdur (Şekil 1).

Şekil 1: Erken Çocukluk Dönemi Hizmetlerinde Kamu Kurumları

Kamu kurumları yanında özellikle Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) ebeveyn eğitimi konusunda, Kadının Emeğini Değerlendirme Vakfı ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği de annelere ve çocuklara yönelik hizmetler sunmakta olan sivil toplum kuruluşlarıdır. Söz konusu kuruluşlarla kamu kurumları arasında koordine ve birlikte hareket esastır.

Erken çocukluk döneminde eğitim hizmetleri açısından MEB ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ön plana çıkmaktadır. Özellikle Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü risk altındaki çocuklara ulaşmada etkin politikalar üreten kurum olarak MEB ile koordine içinde olmalıdır.

TÜRKİYE’DE ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ EĞİTİMİNİN FİNANSMANI

Türkiye’de erken çocukluk dönemi eğitiminde özel finansman ön plana çıkmaktadır. Dünya Bankası’nın Türkiye Kamu Harcamaları Raporu’na (2006: 106) göre, okul öncesi eğitim alanında cepten harcama yoluyla finanse edilen kısım yaklaşık %70 oranında iken, kamu kesiminin harcamaları toplam harcamaların %30’luk kısmına tekabül etmektedir. Devletin finansmanı, özel finansmana göre geride kalmıştır. Ancak bu durum, bir politika tercihi olarak yorumlanabilir. İlköğretim okullaşma oranında bile istenilen seviyeye ulaşamadığından, ikincil etki alanında kalan okul öncesi eğitim alanında kamunun aktif rol alması beklenmemelidir.

Türkiye’de okul öncesi eğitimde kişi başına yapılan harcama miktarı çoğu gelişmekte olan ülkenin de altındadır (Dünya Bankası, 2006: 107–108). Hindistan, Polonya, Endonezya gibi ülkeler Türkiye ile birlikte söz konusu alanda en az kamu harcaması yapan ülkeler konumundadır. ABD, İngiltere, İtalya, Avustralya, Danimarka, İrlanda gibi gelişmiş ülkelerde ise okul öncesi öğrenci başına yapılan kamu harcaması 4000 doların üzerindedir (Dünya Bankası, 2006).

OKUL TÜRÜ	Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci	Erkek Öğrenci
MEB Anaokulları	2.624	387.182	185.082	202.100
İş Kanuna göre Açıl.	1.714	55.487	25.397	30.090
657 S.K.191.Md. Göre Açıl.	133	8.656	4.230	4.426
Aile Bakanlığı Anaokulları	1.717	55.817	25.551	30.266
Özel Anaokulu	4.860	202.857	95.416	107.441
Gezici-Yazokulu Uygulaması	-	2.441	1.180	1.261
Toplum Temelli	2.560	94.817	48.018	46.799
TOPLAM	13.608	807.257	384.874	422.383
Resmi Anasınıfları	19.919	813.043	390.515	422.528
Özel Anasınıfları	1.225	48.794	23.292	25.502
TOPLAM	21.144	861.837	413.807	448.030
ANA TOPLAM	34.752	1.669.094	798.681	870.413

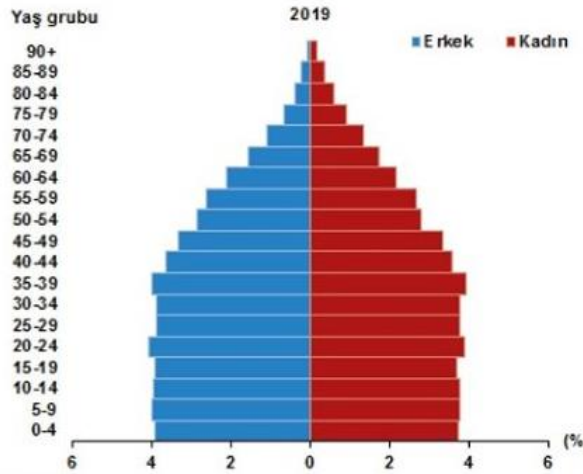
Tablo 2: 2019 Yılı İtibariyle Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitimi Verileri (MEB, 2019 Faaliyet Raporu, Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018-2019: 55)

Türkiye’de, 2019 yılında erken çocukluk eğitimi almış 1,6 milyon çocuktan %85’i devlet okulu, %15’i özel okullar aracılığıyla söz konusu

hizmeti almışlardır (Tablo 2). Finansmanda özel kesimin ağırlığına karşılık, öğrenci sayısında kamunun ağırlığı hissedilmektedir. Bu oranın farklılaşması kamu/özel okullarındaki öğrenci sayısından kaynaklanmaktadır.

TÜRKİYE’DE ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ NÜFUSU

Türkiye nüfus piramidine bakıldığında (TÜİK, 2019) 0-4 yaş grubunda olanların sayısının, 5-9 ve 10-14 yaş gruplarına eşitlendiği görülmektedir (Şekil 2). TÜİK’in yaş kategorilendirmesine göre 2019 yılı itibariyle 0-4 yaş arası 6,5 milyon çocuk bulunmakta iken, 5-9 yaş grubunda ise 6,6 milyon çocuk bulunmaktadır. 0-4 yaş grubunun 5-9 yaş grubunun eşit olması, Türkiye’nin demografik geçiş sürecinin tamamlamak üzere olduğunun bir göstergesidir (TÜSİAD, 1999: 21). Demografik geçiş süreci, yüksek doğurganlık oranlarının hüküm sürdüğü bir durumdan, doğumun bilinçli olarak kontrol edildiği ve ölüm oranlarının düşmüş olduğu yeni bir duruma geçiş sürecine verilen genel addır. Türkiye demografik geçiş sürecini tamamlamak üzeredir (TÜSİAD, 1999: 21).

Şekil 2: Türkiye Yaş Grupları Dağılımı (2019) (TÜİK)

Yapılan nüfus projeksiyonlarına göre, 0-4 yaş ve 5-9 yaş grubundaki çocukların sayısının kısa vadede sabitlenmesi ve 2040’lı yıllarda azalması beklenmektedir. Bu husus erken çocukluk dönemi ile ilgili geliştirilecek politikalarda dikkate alınması gereken önemli hususlardandır. Zira, 0-6 yaş arasında 8 milyon civarındaki sayı her sene artmayacaktır. Türkiye uzun vadede genç bir nüfusa sahip olan ülke olmaktan çıkacaktır. Daha çok nüfusun yaşlanması sorunuyla karşı karşıya kalacaktır.

Bu yüzden erken çocukluk dönemi ile ilgili politikalar üretmede Türkiye’nin demografik geçiş süreci fırsat penceresi sunmakta ve nicelikten daha çok niteliğin ön planda olduğu erken çocukluk dönemi politikaları üzerinde durulmalıdır. Ayrıca nüfusun yaşlanması problemi üzerine yoğunlaşılması, erken çocukluk dönemi politikalarının ikincil planda kalmasına neden olabilir. Ancak nüfus projeksiyonu sonuçlarına göre, erken çocukluk dönemi eğitiminde niteliğe, bölgesel dağılımın eşitlenmesine, öğretmenlerin düzeyleriyle araç-gereç kalitesinin yükseltilmesine önem verilmesi gerektiği bir gerçekliktir. Zira yapılan nüfus projeksiyonlarında 2030 yılına kadar 0-4 yaş ve 5-9 yaş grubu çocuk sayısının aynı seviyede kalması beklenmektedir (TÜİK).

Türkiye’de erken çocukluk dönemi eğitimi dönemi olan 3-6 yaş grubuna yönelik kısmı kapsayan nüfus ise 2019 verilerine göre, 6 milyondur. Ayrıca, Türkiye’de 3-6 yaş grubu 6 milyon kadar çocuk olduğu düşünüldüğünde, Tablo 1’den bu yaş grubunun ancak %25’i erken çocukluk eğitimi alabildiği sonucuna ulaşılabilir. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda da (2014-2018) 4 ila 6 yaş grubu çocuklar için %25 gibi bir okullaşma oranı hedeflenmiştir. 2019 yılında bu orana ulaşılmıştır.

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNE İLİŞKİN TÜRKİYE’DEKİ TEMEL YASAL VE POLİTİK METİNLER

Türkiye’de erken çocukluk dönemi eğitime verilen önem çok gerilere gitmemektedir. 2000’li yıllarla birlikte ve erken çocukluk dönemi ile ilgili bilimsel bulguların eğitim camiasında dikkate alınmasıyla birlikte politika oluşturulmaya başlanmıştır. Erken çocukluk eğitimi ile ilgili temel kamusal hedef okullaşma oranının arttırmasıdır.

430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu’na* göre eğitim hizmetlerinin sunumunun devlet adına gerçekleştirilmesi görevi Milli Eğitim Bakanlığı’na aittir. 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi[†] madde 301 ve 304’e göre, okul öncesi eğitim politikalarını uygulamak, okul öncesi kurumlarını açmak ve açılmasına izin vermek adı geçen bakanlığın görevleri arasındadır.

1973 yılında çıkarılan ancak en son 2019 yılında değişikliğe uğrayan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’na göre okul öncesi eğitimi, mecburi ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların eğitimi

* RG. 06.03.1924, 63.

† RG. 10.07.2018, 30474.

kapsar. Bu eğitim isteğe bağlıdır. 2004 yılında çıkarılan ve en son 2009 yılında değişikliğe uğrayan Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği’nin* beşinci maddesine göre, “Mecburi ilköğretim çağına girmemiş, çocukların eğitimini kapsayan ve isteğe bağlı olan okul öncesi eğitim kurumları, Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak ilgili Yönetmelikler doğrultusunda il milli eğitim müdürlüğünün teklifi ile Valilikçe açılır ve aynı usulle kapatılır”. Altıncı maddede sıralanan okul öncesi eğitimin amaçları ise politika oluşturmanın temeli sayılabilir:

- Çocukların; Atatürk, vatan, millet, bayrak, aile ve insan sevgisini benimseyen, millî ve manevi değerlere bağlı, kendine güvenen, çevresiyle iyi iletişim kurabilen, dürüst, ilkeli, çağdaş düşünceli, hak ve sorumluluklarını bilen, saygılı ve kültürel çeşitlilik içinde hoşgörülü bireyler olarak yetişmelerine temel hazırlamak amacıyla çaba göstermek,
- Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak,
- Çocuklara sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi davranışları kazandırmak,
- Çocuklara hayal güçlerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışlarını kazandırmak,
- Çocukları ilköğretime hazırlamaktır.

Milli Eğitim Bakanlığının Okul Öncesi Eğitimi Yönetmeliği’nin yedinci maddesinde yer alan okul öncesi eğitimin temel ilkeleri veya hedefleri olarak belirlenen unsurlar aşağıda sıralanmıştır:

- Çocukların bedensel, bilişsel, duygusal, sosyal, kültürel, dil ve hareket gibi çok yönlü gelişimlerini destekleyecek eğitim ortamının hazırlanması.
- Eğitim etkinlikleri düzenlenirken, çocukların yaşları, gelişim özellikleri, öğrenme hızları, ilgileri, gereksinimleri ile okulun ve çevrenin imkânlarının dikkate alınması.
- Çocukların beslenme, uyku, öz bakım becerileri, doğru ve sağlıklı temel alışkanlıklar kazanmalarının yanında doğa sevgisiyle çevreye duyarlı olmalarının da sağlanması,

* RG. 08.06.2004, 25486.

- Çocukların, sevgi, saygı, iş birliği, katılımcılık, sorumluluk, yardımlaşma ve paylaşma duygularını geliştirici nitelikte olması,
- Eğitimin, sevgi ve şefkat anlayışı içinde yürütülmesi, çocuklara eşit davranılması ve bireysel özelliklerinin göz önünde bulundurulması,
- Çocukların öz güvenlerini kazanmaları için ceza, baskı uygulanmaması ve kısıtlamalara yer verilmemesi, eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesinde belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşıldığı tespit edilerek planlama yapılırken bu sonuçların dikkate alınması,
- Çocukların kendilerini ifade ederken Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarına öncelikle önem verilmesi,
- Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı hazırlanması için çaba gösterilmesi,
- Oyunun, çocuklar için en uygun öğrenme yöntemi olarak uygulanması,
- Eğitim programı hazırlanırken ailelerin ve içinde bulunulan çevrenin özelliklerinin dikkate alınması, ailenin eğitime etkin katılımının sağlanması,
- Çocuğun gelişiminin ve okul öncesi eğitim programının düzenli olarak değerlendirilmesi.

Erken çocukluk eğitimi alanında kamunun temel kaynağı ve temel stratejisi olarak nitelendirilebilen Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği’nin yedinci maddesi politika üretmede temel referans olmaktadır. Yine Türkiye’nin 2019-2023 Stratejik Planı Amaç 3 kapsamında erken çocukluk dönemi eğitiminde o çağlardaki çocukların bilişsel, duygusal ve fiziksel gelişiminin sağlanması amaçlanmış bu doğrultuda 3.1. nolu hedef olarak erken çocukluk dönemi eğitimi çeşitlendirilerek yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. 3.2. nolu hedefte ise erken çocukluk dönemi okullaşma oranının arttırılması hedeflenmektedir.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’na* göre, 0-6 yaş grubu için çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi için aileyi eğitim, danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek, korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocukların tespiti, bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere gerekli hizmetleri

* RG.27.05.1983, 18059.

yürütmek görevi bulunmaktadır. Çalışan ana ve babaların çocuklarının bakımını ve korunmasını sağlamak amacıyla imkanları ölçüsünde gündüzlü veya yatılı kuruluşlar kurmak ve işletmek, yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük düzeyde dahi sürdürmekte güçlük çeken kişi ve ailelere kaynakların yeterliliği ölçüsünde ayni ve nakdi yardımlarda bulunmak amacıyla gerekli hizmet ve programları geliştirmek ve uygulamak görevleri arasında yer almaktadır.

Türkiye’de “2023 Perspektifi” ile okul öncesi eğitim açısından ortaya konulan temel hedef 2013 yılına kadar okul öncesi eğitimde okullaşma oranını asgari yüzde 50’ye çıkarma, 2023 yılı hedefinin ise okul öncesi eğitimi yüzde 80 oranına yükseltmek olduğu belirtilmektedir. 2023 Perspektifinde okul öncesi eğitim önem verilen başlıkların başında gelmektedir (Antalya Sempozyumu, 2019).

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’yla (2019-2023) Erken çocukluk eğitiminde 5 yaş zorunlu eğitim kapsamına alınacak, esnek zamanlı ve alternatif erken çocukluk eğitim modelleri oluşturulacak; bu amaçla ihtiyaç duyulan ilave derslikler yapılacaktır. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (2014-2018) 4 ila 6 yaş grubu çocuklar için %25 gibi bir okullaşma oranı hedeflenmiştir. 2019 yılında bu orana ulaşılmıştır. 2023 yılına kadar yüzde 80 oranına çıkarma hedefine bağlı olarak, 5 yaş ve sonrası için zorunlu erken çocuk dönemi eğitime geçilecektir.

		Kurumlar	
Tedbir-548.1	Erken çocukluk eğitiminde yaş zorunlu eğitim kapsamına alınacak, esnek zamanlı ve alternatif erken çocukluk eğitim modelleri oluşturulacak; bu amaçla ihtiyaç duyulan ilave derslikler yapılacaktır.	Milli Eğitim Bakanlığı (S), Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	1. Alternatif modellerin giderleri için taşıma mevzuatında düzenleme çalışmaları yapılacaktır.2. Okul öncesi Projesi kapsamında derslik ihtiyacı olan küçük yerleşim yerleri başta olmak üzere ihtiyaç duyulan yerlerde maliyet etkin şekilde ana sınıfı yapılacaktır.3. İl, ilçe ve mahalle bazında derslik ihtiyacı belirlenerek yatırım planları oluşturulacaktır.4. Belediyelere erken çocukluk eğitim kurumları açması yönünde mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.

Tablo 2: 2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı

Bu çerçevede 2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı’na göre, Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına yönelik faaliyetler neticesinde 4-5 yaş için brüt okullaşma oranı 2018-2019 eğitim öğretim döneminde %57,9’a yükselmiştir. Önümüzdeki dönemde erken çocukluk eğitiminin 5 yaş için zorunlu olması sağlanacak ve bu eğitim kademesinin niteliğinin artırılmasına yönelik ortak kalite standartları getirilecektir.

Öte yandan, kamu bütçelemesinde yeni bir dönemi başlatan 5018 sayılı yasanın öngördüğü temel makro ekonomik metinler olan Orta Vadeli Mali Plan ve Orta Vadeli Program’da erken çocukluk temasına yönelik herhangi bir hedef belirtilmemiştir. 5018 sayılı yasanın yirminci yılına yaklaşılmasına rağmen, Orta Vadeli Program ve Orta Vadeli Mali Plan temenni bildirme ve bütçe çağrısı özelliğinden kurtulamamakta, makro veya sektörel düzeyde vizyon ortaya koyamamaktadır.

2020-2022 Orta Vadeli Mali Plan’da belirtildiği üzere, eğitimde adaletin sağlanması amacıyla öğrenciler, okullar ve bölgeler arasında mali kaynak, öğretmen ve yönetici niteliği, eğitim donanımı ve kazanımlar açısından oluşan farklılıkların azaltılması için okulu merkeze alan bir sistem yaklaşımı benimsenecek, okul yöneticiliği güçlendirilecek, eğitim kalite endeksi oluşturulacak, deneyimsiz öğretmenler desteklenecek ve dezavantajlı okullara pozitif ayrımcılık yapılacaktır.

2019–2021 Orta Vadeli Program’da ise eğitimde kalite, rekabet, verimlilik ve fırsat eşitliğini artırmaya yönelik çalışmaların yapılacağından, bölgeler arası eşitsizlikleri giderici çözümler üretileceğinden, her kademedeki kaliteli eğitime erişimin önündeki engeller kaldırılarak; bölgesel farklılıklar ve cinsiyet ayrımcılığının giderilmesi ve özellikle eğitimin her kademesinde alternatif finansman modellerinin geliştirilmesi üzerinde durulmaktadır.

Hükümetler arası bir kuruluş olan UNICEF ile Türkiye hükümetinin birlikte geliştirdiği beş yıllık program ve projelerine bağlı olarak oluşturulan Ülke İş birliği Programı (2016-2020)’na göre erken çocukluk dönemi ile ilgili hedef, çocuk haklarının uygulanması, eşitsizliğin azaltılması ve çocukların sağlıklı büyümesi ve gelişimine yönelik uygulamalar yapılmasıdır (UNICEF Programı). Türkiye’nin Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de (ÇHS) taraf olması, BM Binyıl Kalkınma Hedefleri’ne ulaşmaya önem vermesi de erken çocukluk dönemi politikalarını ön plana çıkarmaktadır. UNICEF’te Aile ve Çocuk

Eğitimi Programı (AÇEP) erken çocukluk programının önemli bir ögesidir. AÇEP, aile birimi üzerinde odaklanarak bir yandan çocukların fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimine bütüncül bir yaklaşım izlemekte, diğer yandan da çocuk bakım hizmetlerinin sağlanmasına sektörler arası bir yaklaşımı öne çıkarmaktadır.

KAMUNUN ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ EĞİTİMİ STRATEJİLERİ, FAALİYET VE PROJELERİ

Türkiye’de kamu sektörü, erken çocukluk dönemi eğitimi ile ilgili adımlarında henüz yolun başındadır. Ancak Türkiye’nin demografik geçiş sürecinde olması kamu hizmeti sunucularının işini kolaylaştırmakta, belirlenen hedeflerin gerçekleşme ihtimalini arttırmaktadır.

2019 eğitim döneminde MEB’in erken çocukluk eğitimi kapsamında yapılan çalışmalar şunlardır (MEB 2019 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu):

- Tüm çocukların okul öncesi eğitim hizmetinden faydalanmaları için yarım gün eğitim uygulaması kapsamında sadece eğitim hizmeti alan ve beslenmesi okuldan temin edilmeyen çocuklar için eğitim hizmeti ücretsiz verilmeye devam edilmiştir.
- 48-66 aylık çocuklardan okul öncesi eğitim kurumlarına devam edenlere de şartlı nakit yardımları yapılmaya devam edilmiştir. Ayrıca dezavantajlı çocuklara yönelik olarak yaz okulları ve gezici mobil ana sınıfları uygulamalarına devam edilmektedir.
- Yabancı uyruklu çocukların yoğun olduğu dezavantajlı yerleşim yerlerinde derslik ihtiyacını karşılamak amacıyla, 9 yerde 18 taşınabilir ana sınıfı yapılmış olup 30 yerde 60 taşınabilir derslik yapım çalışmaları devam etmektedir.

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde, 2007 yılında yapılan değişikliklerle anasınıflarında ikili eğitime geçilmesine ilişkin düzenleme yapılarak böylece daha fazla çocuğun okul öncesi eğitimden yararlanmasına imkan sağlanmıştır.

MEB, 2020 yılı itibariyle erken çocukluk dönemi okullaşma oranını arttırmak amacıyla, dezavantajlı ailelere dağıtılmak üzere hazırlanan erken çocukluk eğitim materyaline son halinin verilmesi ve dağıtımının yapılması planlanmaktadır (MEB 2019 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu).

MEB, erken çocuk dönemi eğitiminin yaygınlaşması için şu projelere de önem vermektedir (MEB 2019 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu):

Mobil Anaokulu Projesi: Okul öncesi eğitimin kurumsal olarak götürülemediği yerlerde yaşayan yurttaşların çocuklarının da okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanması için gezici anasınıfları kurularak hizmet bu kapsamdaki çocukların ayağına götürülmektedir. Hizmetin sunumuna uygunluğu ve ekonomikliği de dikkate alınarak uygulama Türkiye geneline yaygınlaştırılacaktır.

Yaz Eğitimi Projesi: Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin 8/d maddesi gereğince, yaz aylarında 2 ayı geçmemek üzere yaz eğitimi yapıldığından; bu kapsamda 10.441 çocuk okulöncesi eğitimden yararlanmıştır.

Yaz Okulları Projesi: Bakanlık ile Anne Çocuk Eğitimi Vakfı (AÇEV) arasında, 2004 yılından itibaren okul öncesi eğitimden yararlanamayan, sosyo-ekonomik yetersizlikleri olan ailelere ve çocuklarına yaz aylarında “Okul Öncesi Eğitimin” ulaştırılması amacıyla “Yaz Okulları Projesi” düzenlenmektedir.

SONUÇ

Çalışmada, Türkiye’de erken çocukluk dönemi eğitimi ile ilgili kamu politikaları, sektörel rol ve sorumluluk dağılımı ve temel politika metinleri gözden geçirilerek 5018 sayılı yasayla birlikte tekrar yapılandırılan ve somut hale dönüştürülen erken çocukluk dönemi eğitimi ile ilgili amaç ve hedefler, stratejiler, faaliyet ile projeleri incelenmiştir.

Erken çocukluk döneminde eğitime önem verilmesi; çocuklar arasında sınıf tekrarlama ve okulu terk etme oranlarını düşürmekte, daha üretken bir işgücüne sahip olunmasına katkıda bulunmakta, bebek ölüm oranlarını azaltmakta, ileriki dönemlerde okullaşma oranını arttırmakta, daha kalifiye yurttaşlara sahip olunmasını sağlamakta, suç oranlarını düşürmekte, cinsiyet rollerine bağlı eşitsizliği azaltmakta, kadınların işgücüne katılımlarını arttırmakta, kente adapte olma koşullarını iyileştirmekte, ilköğretimin kalitesini arttırmakta ve nihayet eğitimin maliyetini düşürmekte olduğu bilimsel çevreler ve ilgili kuruluşlar tarafından ileri sürülmektedir. Yapılan bir takip araştırmasında elde edilen bulguların ön analizi, erken çocukluk dönemi eğitimi hizmetlerinden faydalanan çocukların, bu hizmetten faydalanmamış çocuklara oranla daha yüksek düzeyde eğitim

aldıklarına güçlü bir şekilde işaret etmektedir. Yüksek öğrenim aşamasında bu durum daha da belirgin bir hal almaktadır. Ayrıca, erken çocukluk dönemi eğitiminde yer almış çocukların yüksek öğrenime devam etme şansları çok daha yüksek çıkmıştır. Başka bir çalışmada, erken çocukluk dönemi programına devam eden çocukların işsiz olma olasılıklarının daha düşük olduğu bulunmuştur. Halihazırda daha fazlası bir işte çalışmaktadır. Ayrıca, erken çocukluk dönemi eğitim hizmeti alan çocuklar, söz konusu eğitimi almamış çocuklara oranla daha az kez işsiz kalmışlardır. Bu gibi nedenlerle pozitif dışsallık yayan erken çocukluk dönemi eğitimi devlet tarafından üretilmeli, özel sektöre de bu konuda destek verilmelidir.

MEB, devlete veya özel sektöre ait tüm anaokullarının ve ana sınıflarının düzenlenmesi ve denetlenmesinden sorumludur. Kreş ve gündüz bakımevlerinin sorumluluğunu MEB ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü birlikte üstlenir; MEB eğitim kısmından, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ise geri kalan diğer tüm unsurlardan sorumludur. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü risk altındaki çocuklara yönelik yaz kursları da sunmaktadır. Beslenme ve çocuk sağlığı konularında ise, Sağlık Bakanlığı’nın Çocuk ve Ergen Sağlığı Dairesi ilgili kurumdur.

430 Sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu (RG.06.03.1924, 63); 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (RG. 12.1.1996, 10705); 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu (RG. 24.6.1973, 14574); 25486 Sayılı Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği (RG. 08.06.2004, 25486); 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (RG. 10.07.2018, 30474) ve 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu (RG.27.05.1983, 18059) erken dönem çocukluk dönemi eğitimi ile ilgili yasal metinlerdir.

Erken çocukluk dönemi eğitimi bölünebilir ya da pazarlanabilir özellikleri nedeniyle özel mala benzerken, kolektif tüketim olanağı vermesi ve yoğun dışsal ekonomiler yayması nedeniyle, kamusal mal niteliği de taşır. Erken çocukluk eğitimi alanında kamunun temel kaynağı ve temel stratejisi olarak nitelendirilebilen Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği’nin yedinci maddesi politika üretmede temel referans olmaktadır. Yine Türkiye’nin 2019-2023 Stratejik Planı’nda Amaç 3 kapsamında erken çocukluk dönemi eğitiminde o çağlardaki çocukların bilişsel, duygusal ve fiziksel gelişiminin sağlanması amaçlanmış bu doğrultuda 3.1. nolu hedef olarak erken çocukluk dönemi eğitimini çeşitlendirilerek yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

3.2. nolu hedefte ise erken çocukluk dönemi okullaşma oranının arttırılması hedeflenmektedir.

Türkiye’de 3-6 yaş grubunda 6 milyon kadar çocuk bulunmakta, 2019 yılı verilerine göre bu nüfusun 1,6 milyonu erken çocukluk dönemi eğitimi almaktadır. Yani 3-6 yaş grubunun sadece %25’ine erken çocukluk dönemi eğitimi ulaştırılabilmektedir. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (2014-2018) 4 ila 6 yaş grubu çocuklar için %25 gibi bir okullaşma oranı hedeflenmiştir. MEB, 2018-2019 faaliyet raporuna göre, 2019 yılında bu orana ulaşılmıştır.

Çalışmada, Türkiye Cumhuriyeti 2023 Perspektifi, Türkiye Cumhuriyeti On Birinci Kalkınma Planı, Türkiye Cumhuriyeti Onuncu Kalkınma Planı, Türkiye Cumhuriyeti, 2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı Türkiye Cumhuriyeti, 2020-2022 Orta Vadeli Mali Plan, Türkiye Cumhuriyeti, 2019-2021 Orta Vadeli Program metinlerinin erken çocukluk dönemi eğitimi için olumlu planlar ve politikalar ürettiği sonucuna ulaşılmaktadır. İlgili metinlerde dahası, 5 yaş üstü için erken çocukluk dönemi eğitiminin zorunlu hale getirilmesi, 3-6 yaş nüfusu için erken çocukluk dönemi okullaşma oranının %80 düzeyine çıkarılması planlandığı; kırsal kesimdeki çocuklar için beslenme yardımı, nakit yardımı, aile eğitimi, gezici anaokulu gibi uygulamalarla kırsal kesim erken çocukluk dönemi okullaşma oranını arttırma hedefine sahip olduğu görülmektedir. Ancak söz konusu okullaşma oranına ulaşılması için geliştirilen kamu uygulamalarının yeterli olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Türkiye’nin 3-6 yaş nüfusunun 6 milyon civarı olması, sosyo-ekonomik düzeyin üst düzeyde olmaması ve Türkiye’nin coğrafi olarak görece büyük bir ülke olması erken çocukluk dönemi eğitimi altyapısının kurulmasını zorlaştırmaktadır. Bu durumda, erken çocukluk döneminin pozitif dışsallık getirilerinin düşük seviyede kalması beklenmelidir. Bundan, beşeri sermayenin gelişimi olumsuz etkilenecektir. Kamu politikası yapıcılarının uluslararası kaynakları da kullanarak erken çocukluk dönemi eğitimi altyapı çalışmalarını hızlandırması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Aral, N., Yaşar, M. C. & Kandır, A. (2002). *Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Eğitim Programı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

Arı, M., Bayhan, P., Üstün, E. & Akman, B. (2002). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 6-8 Yaş Çocuklarının Gelişimsel Değerlendirilmesi. *Journal of Qafqaz University* 9, 103-112.

Çevik H. H. & Demirci S. (2008). *Kamu Politikası*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Dünya Bankası. (2006). *Turkey Public Expenditure Review*. Document of the World Bank.

Dye, T. R. (1987). *Understanding Public Policy*. Londra: Prentice Hall Int.

Ekinci, O. (2011). Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Başarısı Üzerine Etkisi (Gaziantep ili örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Gerçel, H. (2008). *Okul Öncesi Eğitim Kurumları ve Öğretmen Davranışları*. Ankara: Hacettepe-Taş Yayınları.

Güneysu, S. (2005). Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerinde Kalite. Okulöncesi Eğitimde Kalite: Üniversitelerin Rolü. *AÇEV Toplantı Raporu*.

Heckman, J. J. (2017). *Early Learning Boosts Adult Health*. 01.10.2020 tarihinde <https://heckmanequation.org/> sitesinden alınmıştır.

Kağıtçıbaşı, Ç., Sunar D. & Bekman S. (2001). Long-Term Effects of Early Intervention: Turkish Low-Income Mothers and Children. *Journal of Applied Developmental Psychology* 22(4), 333-361.

Musgrave, R. (1958). *The Theory of Public Finance*. Mc. Graw Hill Book Company.

Myers, R. (1996). *Hayatta Kalan Oniki*. Anne-Çocuk Eğitim Vakfı Yayınları.

Orhan Ş. (2007). *Teori ve Uygulamada Kamu Ekonomisi*. 9. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.

Ryder, V. (1995). *Parents and Their Children*. South Holland, IL: Goodheart-Wilcox Company, Inc.

Senemoğlu, N. (1994). Okulöncesi Eğitim Programı Hangi Yeterlikleri Kazandırmalıdır? *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 10, 21-30.

Türkiye Cumhuriyeti, MEB, 2019 Yılı Faaliyet Raporu. Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018-2019.

Türkiye Cumhuriyeti, MEB, 2019 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu.

Türkiye Cumhuriyeti, MEB, 2019-2023 Stratejik Planı.

Türkiye Cumhuriyeti, On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023).

- Türkiye Cumhuriyeti, Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018).
Türkiye Cumhuriyeti, 2023 Perspektifi.
Türkiye Cumhuriyeti, 2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı.
Türkiye Cumhuriyeti, 2020-2022 Orta Vadeli Mali Plan.
Türkiye Cumhuriyeti, 2019-2021 Orta Vadeli Program.
TÜSİAD. (1999). Türkiye’nin Fırsat Penceresi Demografik Dönüşüm ve İzdüşümleri.
TÜSİAD. (2005). Doğru Başlangıç: Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim.
UNICEF, Türkiye 2016-2020 Ülke İş birliği Programı.
Van der Gaag, J. (2000). *From Child Development to Human Development*. (Ed.) Young M. E. Washington DC: Dünya Bankası Yayınları.
Yavuzer, H. (2018). *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
Yavuzer, H. (2001). *Anne Baba Okulu*. 8. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
Zembat, R. & Unutkan, P. Ö. (2001). *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
VIII. Özel Okullar Birliği Antalya Sempozyumu. (2009). Türkiye’nin 2023 Eğitim Vizyonu, Ocak 2009.
222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (RG. 12.1.1996, 10705).
430 Sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu (RG.06.03.1924, 63).
1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu (RG. 24.6.1973, 14574).
2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu (RG.27.05.1983, 18059).
25486 Sayılı Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği (RG. 08.06.2004, 25486).
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (RG. 10.07.2018, 30474).

İNTERNET ADRESLERİ

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim Adresi:
<https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/41553/kurumsal-istatistikler.pdf> Erişim Tarihi: 05.05.2020.
MEB, Erken Çocukluk Eğitimi Daire Başkanlığı. Erişim Adresi:
<http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> Erişim Tarihi: 07.05.2020.

TÜİK. Erişim Adresi: <http://www.tuik.gov.tr> Erişim Tarihi: 07.05.2020.

UNICEF. Türkiye Ülke İş birliği Programı (2016-2020) Erişim Adresi:
http://www.unicef.org/turkey/ut/ut4_2010.html Erişim Tarihi:
05.05.2020.